

ИСТОРИЧЕСКИ АСПЕКТ НА ЕЗИКОВАТА СИТУАЦИЯ В ГРАД ПЛОВДИВ

Димитрия Маринкова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

dima.a.marinkova@gmail.com

Резюме. В доклада се разглежда съвременната езикова ситуация в гр. Пловдив по подбрани типологически критерии като езиково разнообразие, степен на етноезиково разнообразие, относителна демографска мощност. Включен е исторически поглед по критериите, за да има съпоставителен анализ и да се установи дали се увеличава или намалява етноезиковото многообразие в града. Включена е и съпоставка на всеки от критериите с критериите, които важат за цяла България и за София. Използвани са данни, публикувани на сайта на Националния статистически институт (<http://www.nsi.bg/>).

Ключови думи: *социолингвистика; езикова ситуация; демографска мощност; етническа принадлежност; езиково многообразие; етнолингвистично многообразие*

1. Обект на изследване и поставени цели

Обект на изследване на настоящата работа са основни характеристики на съвременната езикова ситуация в град Пловдив. Приложени са основни типологически критерии като езиково разнообразие, степен на етноезиково разнообразие, относителна демографска мощност.

Целта на изследването е чрез исторически поглед към тези критерии и съпоставителен анализ да отговори на въпроса дали съществува динамика в съотношението между езиците и езиковите формации в Пловдив и да се установи дали се увеличава или намалява етноезиковото разнообразие в града.

За реализирането на тази цел са използвани данни от Националния статистически институт за преброяванията на населението и доброволното самоопределяне по етническа принадлежност и по майчин език, както и данни от дигиталната библиотека на сайта (<http://www.nsi.bg/>).

2. Езиковата ситуация и признаците на типологическа класификация

Езиковата ситуация е едно от основните понятия в съвременната теория на книжовните езици. Продължават изследванията върху отделни нейни аспекти, като те са тясно свързани с конкретната езикова действителност в различните общества (Виденев / Videnov 2019: 60).

Ангел Пачев в своята книга „Малка енциклопедия по социолингвистика“ определя понятието „езикова ситуация“ като „конкретен тип взаимодействие между езиците и техните форми на съществуване в обществения живот на всеки народ на даден етап от неговото историческо развитие“ (Пачев / Pachev 1993: 74).

От друга страна, Михаил Виденов използва термина „езикови формации“ и в труда си „Увод в социолингвистиката“ дефинира понятието „езикова ситуация“ като съвкупност от езици и диалекти в дадено държавно обединение, район или регион, а дори и в отделно населено място, тяхното социално и функционално разпределение, свързано и с езиковата политика. Авторът подчертава, че езиковата ситуация не е статично явление и в дефиницията задължително трябва да се отрази, че се включва вътрешната динамика както в самите формации, така и помежду им. При разглеждането на проблемите, свързани с езиковата ситуация на дадено населено място през определен период, е необходимо да се включат в обема на понятието и формациите на всички езици, които заедно съществуват и си взаимодействат в дадена етническа общност или в дадено административно-териториално обединение (Виденев / Videnov 2000: 199).

Според Тодор Бояджиев езиковата ситуация представлява състоянието и употребата на езика в неговите различни разновидности – книжовен език, диалекти, социални говори и жаргони. Тя е сложен и динамичен феномен, който се променя в зависимост от историческите, социалните и

културните условия. В различни периоди езиковата ситуация е била повлияна от процеси като индустриализация, миграция и глобализация, които са засилили взаимодействието между различните форми на националния език.

В статията на Красимира Алексова „Съвременната българска езикова ситуация в европейски контекст“ (Алексова / Aleksova 2014) се изхожда от разбирането на понятието „езикова ситуация“ не само като включващо съвкупността от езици, мезолекти и диалекти, говорещи се в дадено обединение, но и като обхващащо както социалната стратификация и функционалното разпределение на тези езици и езикови формации, така и езиковата политика на тази общност.

В друга своя статия – „Езиковата ситуация в София на фона на езиковата ситуация в България (върху данни за етнолингвистичното разнообразие)“, авторката отбелязва, че понятието „езикова ситуация“ се дефинира първоначално като съвкупност от данни за броя, вида и характера на езиците, диалектите и техните носители, преминава през добавяне на акцента върху функционирането на езиковите формации в дадена общност, техните взаимодействия, йерархия и стратификация и достига до прибавянето на обществените нагласи за престижа на езика/езиците и на различните структурни и неструктурни форми на съществуването им, без да се забравя езиковата политика на съответното обединение (Алексова / Aleksova 2015).

В настоящата работа понятието „езикова ситуация“ обхваща също така проблематиката, свързана с пораждането на напрежение при функционирането на различни езикови формации, съществуващи на дадена територия – било то държава, по-малък или по-голям район, населено място и др. Това напрежение е предопределено от множество фактори, които се пораждат от взаимодействието както между различни езици, така и между формите на съществуване на всеки от езиците. Най-често в основата на тези фактори са различията между социалното положение на носителите на различните езици или диалекти, както и провежданата езикова политика (Алексова / Aleksova 2015).

В онлайн изданието на *Лингвистичния енциклопедичен речник* при дефинирането на понятието „езикова ситуация“ В. Виноградов (Виноградов б. г./ Vinogradov b. g.) предпочита термина „идиом“, за да обхване чрез него езиковите формации и формите на съществуване на езиците. В енциклопедичната статия авторът представя три вида критерии за типологическа класификация на различните езикови ситуации: количествени, качествени и оценъчни.

Н. Мечковская предлага вариант на тези класификационни критерии (Мечковская / Mechkovskaja 2000): количество на езиковите образувания, съставлящи езиковата ситуация, т.е. степен на нейното езиково разнообразие: едно- или многокомпонентна; количество на етническите езикови образувания, съставлящи езиковата ситуация, т.е. степен на етноезиково разнообразие на езиковата ситуация: монокомпонентна – едоезикова, многокомпонентна – двуезикова (три-, четири-, пет-) езиковата ситуация; население (в проценти), говорещо на всеки от езиците, т.е. относителна демографска мощност на езиците, съставлящи езиковата ситуация: демографски равновесна или демографски неравновесна; количество на комуникативните функции, изпълнявани от всяко езиково образувание по отношение на общото число на комуникативните функции, т.е. относителна комуникативна мощност на езиковите образувания, съставлящи езиковата ситуация: балансирана (комуникативно равновесна), небалансирана (комуникативно неравновесна); юридически статус на езиците, т.е. конституционна регламентация на отношенията им: тъждествен конституционен/юридически статус, различен статус; степен на генетическа близост между езиците, съставлящи езиковата ситуация: близкородствено, неблизкородствено или нееднородно двуезичие; етнически корени на езика, който е престижен в дадена ЕС: явява ли се той автохтонен (местен), т.е. първи език за част от коренното население, или не (т.е. импортиран език): ендоглосна, екzogлосна, смесена ендоглосна; оценка на социума за престижа на съществуващите езици: различен престиж – относително еднакъв престиж (Мечковская / Mechkovskaja 2000).

3. Град Пловдив. Кратка история, население

Пловдив е един от най-старите градове в Европа. Твърди се, че е съвременник на Троя и Микена, но е по-древен от Рим, Атина и Константинопол. Историците не посочват точна възраст на града. През 1975 година са разкрити останки от религиозна постройка от периода на Критско-Микенската култура, които се равняват с откритията на остров Кронос.

Прочутият османски пътешественик Евлия Челеби (1611 – 1682) споделя впечатленията си за града в своите пътеписи и описва, че през 1660 г. в Пловдив има двадесет и три мюсюлмански и седем латински, сръбски, български, еврейски и гръцки махали. Френска махала няма, а има само една еврейска (Пловдив в спомените на... 2016).

Според данните на НСИ към 07.09.2021 г. жителите на града са 319 612 души. Пловдив е вторият по големина български град преди и по време на Освобождението, на 2-ро място след Стара Загора. Според данни от 1880 г. в града живеят 24 053 души. Стара Загора преди опожаряването е най-голям град с 25 480 жители, а столицата София има 20 501 жители по време на първото преброяване на Княжество България през 1880 г. След Съединението Пловдив за няколко години става най-голям град с 33 032 жители, срещу 30 428 жители на София. Според преброяването от 1946 г. е вторият по-големина град в България с 117 563 души, срещу 487 000 за София.

В Пловдив живеят освен българи и турци, гърци, арменци, евреи и роми. Етнически обособени квартали в града са „Хаджи Хасан махала“, „Шекер махала“, „Харман махала“ и „Столипиново“ (Население 2023).

4. Езиковата ситуация в Пловдив според типологическите признаци „степен на езиково разнообразие“ и „степен на етноезиково разнообразие“

Количествените критерии „езиково разнообразие“ и „етноезиково разнообразие“, предложени от В. Виноградов и Н. Мечковская с цел типологическа класификация на езиковите ситуации, предполагат анализ на количеството и състава на езиковите образувания в градската среда, както и на тяхната динамика във времето. Тези критерии са отделни при Мечковская, а при Виноградов отговарят на един типологически признак (брой на идиомите като компоненти на езиковата ситуация).

За да разгледаме съвременната езиковата ситуация в Пловдив по типологическия критерий „езиково разнообразие“ и по типологическия признак „етноезиково разнообразие“, си служим с данните от статистическите преброявания на населението от 2001 до 2021 г. Може да се облекнем на данните за майчиния език.

Тези таблици за майчин език са показателни и за броя на езиците, и за броя на етническите езици. По-долу се съсредоточаваме върху данни от последните преброявания на населението през 2011 и 2021 г., предоставени от Националния статистически институт (НСИ). Данните са свързани с признака „майчин език“. Съобразявайки се с изискванията на европейското законодателство, Конституцията на България и съответните закони, НСИ използва термина „майчин език“ като основен показател за езиковото разнообразие. „Майчин език“ се отнася до езика, който човек научава първо от своите родители или настойници и който обикновено е основният език за комуникация в ранните години на живота. Този термин се използва при преброявания на населението с цел събиране на данни за езиковото разнообразие в страната, тъй като е разбираем от всички лица.

Съпоставката на данните от Таблица 1, Таблица 2 и Таблица 3 дава възможност да се анализира динамиката на езиковото и етническото разнообразие в град Пловдив в рамките на двадесет години – от преброяването на население през 2001 г., 2011 г. и 2021 г. Представените показатели разкриват важни тенденции и характеристики на съвременната езикова ситуация в града.

Таблица 1. Население по майчин език към 01.03.2001 г.

Население	Общо	Български	Турски	Ромски (цигански)	Друг	Не се самоопределят	Непоказано
2001 г.	338224	301516	23945	5176	5785	826	976

Таблица 2. Население по майчин език към 01.02.2011 г.

Население	Общо	Български	Турски	Ромски (цигански)	Друг	Не се самоопределят	Непоказано
2011 г.	338153	275364	16324	9425	2999	2343	31698

Таблица 3. Население по майчин език към 07.09.2021 г.

Население	Общо	Български	Турски	Ромски (цигански)	Друг	Не мога да определя	Не желая да отговоря	Непоказан
2011 г.	319612	256127	13587	4572	3878	381	3209	37858

За отчитане на спецификата на съвременната пловдивска градска езикова ситуация по тези два критерия се взема предвид само и единствено броят на езиците и броят на етническите езици, което съвпада в случая с езиковата ситуация в град Пловдив.

Ако разгледаме посочените данни за майчиния език от преброяването на населението за периода 2001 – 2021 г., може да открийм няколко важни тенденции. Наблюдава се, че българският език е доминиращ като майчин език. През 2001 г. 301 516 души са го посочили като майчин, през 2011 г. броят намалява до 275 364, а през 2021 г. – до 256 127. Значими групи са говорещите турския език и ромския език. Говорещите турски са втората по големина група. През 2001 г. 23 945 души са го посочили като майчин, през 2011 г. броят намалява до 16 324, а през 2021 г. – до 13 587. Ромският език е третият най-разпространен майчин език. През 2001 г. той е посочен от 5 176 души, през 2011 г. броят нараства до 9 425, а през 2021 г. спада до 4 572.

Броят на хората, които не са посочили майчин език, е значителен. През 2001 г. те са 976, през 2011 г. рязко нараства до 31 698, а през 2021 г. достига 37 858. Не се самоопределят 826 души през 2001 г., 2343 и 381 души съответно през 2011 г. и 2021 г. Лицата, които са посочили друг майчин език през 2001 г., са 5 785, през 2011 г. намаляват до 2 999, а през 2021 г. се увеличат до 3 878. Съществува и група от живеещи в Пловдив, които не желаят да отговорят. Това усложнява прецизния анализ на езиковото и етноезиковото разнообразие.

Вземайки предвид показателите от Таблица 1, Таблица 2 и Таблица 3, може да посочим като тенденция намаляване на общото население в град Пловдив – от 338 224 души през 2001 г. населението спада до 319 612 през 2021 г. (намаление с около 18 600 души). Посочените данни предоставят ясна основа за изводи относно езиковото разнообразие в Пловдив. Те показват, че според броя на езиците, представен като типологически критерий от Н. Мечковская, съвременната пловдивска градска езикова ситуация е *многокомпонентна* (терминът, използван от Виноградов, е *поликомпонентна*), тъй като повече от един език е посочен като първи (майчин) от жителите на гр. Пловдив при последните преброявания на населението (от 2001 г., 2011 г. и 2021 г.).

Тази многокомпонентност на езиковата ситуация в гр. Пловдив е съпоставима с многокомпонентността на езиковата ситуация в България, а и в столицата София. В един свой труд Красимира Алексова изследва езиковата ситуация в гр. София на фона на езиковата ситуация в България, като анализира етнолингвистичните данни от преброяването през 2011 г. Нейното изследване подчертава съществуването на множество езикови общности в столицата, което намира паралели с пловдивската езикова ситуация (Алексова / Aleksova 2015).

Признакът „степен на етноезиково разнообразие“, предложен от Нина Мечковская, се основава на количеството етнически и езикови групи, които формират дадена езикова ситуация. Според степента на етноезиково разнообразие езиковите ситуации се категоризират като *монокомпонентни* (едноезикови, например в Унгария), или *многокомпонентни* (двуетзикови, три-, четириезикови и т.н. ситуации, например във Финландия).

В статията на Красимира Алексова „Съвременната българска езикова ситуация в европейски контекст“ се анализират данни, които подкрепят твърдението, че езиковата ситуация в България може да се определи като многокомпонентна по признака „степен на етноезиково разнообразие“ – тоест по броя на етническите езици. За разлика от почти едноезични страни като Исландия България демонстрира значително езиково многообразие. Въпреки това този критерий не отчита съотношението между процентите на говорещите различни езици, нито функционалното им разпределение в обществото (Алексова / Aleksova 2014).

Сравнена с цялата страна, езиковата ситуация в Пловдив също показва висок, стабилен и относителен дял на българската етническа група във времето.

Според критерия на Мечковская „брой на етническите образувания“ съвременната езикова ситуация в град Пловдив, подобно на езиковата ситуация в България, се характеризира като многокомпонентна и многоезикова. До този извод може да достигнем, опирайки се на данните от последните

три преброявания на населението (2001 – 2011 г.), представени в Таблица 1, Таблица 2 и Таблица 3, където три езика – българският, турският и ромският, са посочени като майчин от по-голям брой от населението, а група други може да допуснем, че е съставена от по-малко застъпени езици.

След като сме установили какво е съвременното състояние на броя на езиците и броя на етническите езици, които реално съвпадат в езиковата ситуация в гр. Пловдив за първите 20 години на XXI в., можем да се обърнем към историческия развой на езиковата ситуация в град Пловдив и да потърсим данни за броя на езиците и броя на етническите езици, като тези два типологически критерия в случая с езиковата ситуация в град Пловдив съвпадат и в този случай по-уместно е приемането на количествения признак „брой на идиомите“, предложен от Виноградов. По този начин ще установим дали броят на езиците и броят на етническите езици се е променял в исторически план. Това изследване е затруднено, защото при преброяванията от 2001 до 2021 г. не се дават точни статистически данни за редица малцинствени етнически езици, които се говорят на територията на град Пловдив, но по-старите изследвания, които се разглеждат по-долу, показват, че съществуват конкретни данни за още етнически езици и тяхната представеност в езиковата ситуация на града.

Данните в Таблица 4 (данни, описани в Шивачев и др. / Shivachev et al. 1994) са показателни за езиковото разнообразие и етническата структура на града по време на преброяванията на населението в периода от 1884 до 1939 година. Тези исторически данни са ключови за разбирането на количествения критерий „езиково разнообразие“ и „етноезиково разнообразие“, предложени от В. Виноградов и Н. Мечковская с цел типологическа класификация на езиковите ситуации.

Таблица 4. Данни за етническия състав на населението в гр. Пловдив в периода 1884 – 1939 г.
(по данни на Шивачев и др. / Shivachev et al. 1994)

Население	Общо	българи	турци	евреи	гърци	арменци	цигани	други
1884 г.	33442	16752	7144	2168	5497	979	няма	902
1887 г.	33032	19542	5615	2202	3930	903	348	492
1892 г.	36033	20854	6381	2696	3906	1024	237	935
1900 г.	43033	24170	4708	3602	3908	1844	1934	2869
1910 г.	47981	32727	2946	4436	1571	1794	3524	983
1920 г.	64415	46889	5605	5144	1071	3773	1342	591
1926 г.	84655	63268	4748	5612	549	5881	2746	1851
1934 г.	99883	77449	6102	5574	340	5316	2728	2374
1939 г.	105643	82012	6462	5960	200	6591	2982	1436

Разглеждайки резултатите от периода 1884 – 1939 г., забелязваме значителен ръст на населението на града – от 33 442 души в най-ранните години до 105 643 души в края на разглеждания период. Българите остават основната и стабилно нарастваща група, като броят им се увеличава от 16 752 през 1884 г. до 82 012 през 1939 г.

Турското население претърпява значителни колебания – първоначално намалява от 7144 души през 1884 г. до 2946 през 1910 г., но в следващите десетилетия отново се увеличава и достига 6462 през 1939 г. В същото време гръцкото население рязко намалява – от 5497 души в края на XIX век до едва 200 през 1939 г., вероятно в резултат на миграция и исторически промени.

Еврейската общност отбелязва умерен ръст – от 2168 души през 1884 г. до 5960 през 1939 г. По-забележителни резултати са показани при арменците, чийто брой нараства чувствително – от 979 в началото на периода до 6591 в края, като този ръст най-вероятно е свързан с преселвания след събитията от 1915 г.

Ромската общност също се увеличава – от 348 души през 1887 г. до 2982 през 1939 г., което показва постепенно утвърждаване на тази група в демографската картина. Групата „други“ остава сравнително малка, но с известни колебания през различните години.

Като цяло, макар населението да нараства значително през този период, етническият състав претърпява динамични промени, повлияни от исторически, политически и миграционни процеси.

За да проследим историческия развой на степента на езиково разнообразие и степента на етноезиково разнообразие в пловдивската езикова ситуация от първите преброявания до началото на XXI в., се опираме на посочени резултати от преброяването на населението в град Пловдив през 1956 г. (Таблица 5) и на сведения от преброяването на населението от 1992 г. (Таблица 6). Резултатите, взети от НСИ, показват самоопределяне по социологическия критерий „майчин език“.

Таблица 5. Население по майчин език
в община Пловдив, 1956 г.

Население	1956
Майчин език	Брой
Български	123832
Турски	4550
Ромски	3773
Еврейски	705
Арменски	5055
Друг	1126
Руски	456
Общо	139497

Данните от Таблица 6 показват продължаващото доминиране на българския език, но и запазването на традиционните малцинствени езици, особено сред арменците, турците и ромите. Турският език е майчин за втората по големина езикова група с 4550 души, следван от ромския език, който е майчин за 3773 души. Арменският език е реализиран от значителен брой носители – 5055 души, което показва устойчиво присъствие на арменската общност. Еврейският език е посочен от 705 души, а руският – от 456. Категорията „друг“ обхваща 1126 души, което може да включва по-малки групи, говорещи различни езици.

По-долу са посочени данни от преброяването на населението в град Пловдив през 1992 година в брой и в процентно съотношение, като за целите на анализа на настоящата глава ще се разгледа само броя на посочените езици.

Таблица 6. Население по майчин език в община Пловдив, 1992 г.

Община Пловдив	В брой	В проценти
Български	311955	91,47%
Турски	19139	5,61%
Ромски (цигански)	3688	1,08%
Арменски	202	0,06%
Еврейски	174	0,05%
Влашки	3088	0,91%
Руски	18	0,01%
Татарски	14	0,00%
Гагаузки	275	0,08%
Албански	24	0,01%
Арабски	232	0,07%
Английски	64	0,02%
Африкански	2	0,00%

Виетнамски	654	0,19%
Гръцки	15	0,00%
Кюрдски	69	0,02%
Македонски	31	0,01%
Немски	98	0,03%
Полски	775	0,23%
Румънски	7	0,00%
Словашки	19	0,01%
Словенски	5	0,00%
Украински	92	0,03%
Унгарски	15	0,00%
Френски	14	0,00%
Чешки	36	0,01%
Сърбохърватски	15	0,00%
Китайски	288	0,08%
Непоказано	50	0,01%
Общо	341058	100

От представените резултати става ясно, че арменският език (говорен от 202 души) и еврейският език (говорен от 174 души) присъстват сред традиционните малцинствени езици в Пловдив. Освен арменците и евреите сред историческите общности в града има и по-малки групи, които говорят езици като гагаузки (275 души), арабски (232 души) и китайски (288 души), което показва известна етническа пестрота. Прави впечатление наличието на виетнамския език с 654 души, както и на полския със 775 души, което е сравнително висок брой. 50 души не са посочили своята принадлежност по майчин език.

Въз основа на съпоставките на статистическите данни от трите представени таблици (Таблица 4, Таблица 5 и Таблица 6) може да потвърдим че според **броя на езиците**, представен като типологически критерий от Мечковская, пловдивската градска езикова ситуация е многокомпонентна, многоезикова (терминът е *поликомпонентна* при Виноградов), тъй като повече от един език е посочен като първи (майчин) от жителите на гр. Пловдив при преброяването от 1884 година до 1992 година, което го прави културно разнообразен и динамичен град.

Опирайки се на данните, представящи историческия развой на езиците в Пловдив, може да потвърдим, че според критерия на Мечковская **брой на етническите образувания** езиковата ситуация в града се характеризира като **многокомпонентна и многоезикова**.

Най-съществената тенденция за периода 1884 – 1992 г. е утвърждаването на българския език като доминиращ. През 1884 г. той е майчин за 16 752 души, докато през 1992 г. този брой нараства до 311 955. Това показва естествен демографски ръст през годините.

В обобщение, в таблиците за езиците, които се говорят от различните етноси в гр. Пловдив от преброяванията от 1884 до 1992 г. могат да се изброят много повече езици, защото в данните от тези преброявания те са посочени, но в показателите за преброяванията от 2001 до 2021 г. множество малцинствени етнически езици не са посочени от НСИ.

Въз основа на съпоставките на статистическите данни от показаните резултати (Таблица 1, Таблица 3, Таблица 4, Таблица 5, Таблица 6) може да се види наличието на много по-голям брой групи езици след Съединението на България спрямо съвременната картина, което от своя страна дава основание да се приеме идеята, че етнолингвистичното разнообразие в града е намаляло в годините на разрастване и развитие на града за периода от 130 години. За периода 1884 – 1992 г. се наблюдава утвърждаване на българския език като основен, стабилизиране на турския и ромския и почти пълно изчезване на гръцкия и еврейския, както и намаляване на арменския.

5. Съвременната езиковата ситуация в Пловдив по признака „относителна демографска мощност на езиците“

Посочените по-горе данни дават основание да се твърди, че по критерия „относителна демографска мощност на езиците“, предложен от Мечковская и Виноградов, езиковата ситуация в град Пловдив е демографски неравновесна. Категоричното доминиране на българското самоопределяне не е изменено в хода на времето.

За описанието на демографската мощност на езиците значение има и съотношението между етническото самоопределяне и доброволно посочения език.

В своето изследване на езиковите общности в условията на европеизация и глобализация Ангел Пачев подчертава, че „в нашата страна съществува много силна, почти функционална зависимост между етническата група и майчиния език, което много добре очертава границите на съответните етнолингвистични общности“ (Пачев / Pachev 2006).

6. Заключение

В резултат от представените анализи и данни може да се обобщи, че езиковата ситуация в Пловдив приема основните характеристики на езиковата ситуация в България според трите приложени критерия – езиково многообразие, етноезиково многообразие и относителна демографска мощност на езиците. И двете езикови ситуации са многокомпонентни поради наличието на повече от един език, посочен доброволно като първи, и двете са многокомпонентни многоезикови със силна и стабилна доминация на българския език като първи, и двете са демографски неравновесни, тъй като относителната демографска мощност на езиците не е дори приблизително близка. Сравнена с цялата страна, езиковата ситуация в Пловдив показва висок относителен дял на българската етническа група във времето. Относно етнолингвистичното разнообразие в града, въпреки недостатъчно подробната картина, с която разполагаме за последните години, сведенията, които имаме в исторически аспект могат да утвърдят идеята за това, че етнолингвистичното разнообразие в града е намаляло в годините на разрастване и развитие на града за периода от 130 години. Български, турски и ромски език са най-разпространени и запазили във времето постоянно разпространение, но резултатите показват, че драстично е намаляло населението, говорещо други езици освен тези. Чрез сравнение през различните периоди може да се установи, че намалява процентът на говорещите други езици в града през годините и като цяло намалява процентът на всички езици освен българския.

Източници / Sources

Национален статистически институт. <<http://www.nsi.bg/>>. (Natsionalen statisticheski institut. <http://www.nsi.bg/>.)

Население 2023: Население | Община Пловдив. 07.04.2023. <<https://www.plovdiv.bg/about-plovdiv/population/>>. (Naselenie | Obshtina Plovdiv. 07.04.2023. <<https://www.plovdiv.bg/about-plovdiv/population/>>.)

Цитирана литература / References

Алексова 2014: Алексова, К. Съвременната българска езикова ситуация в европейски контекст. – В: Иванова, Д. (ред.). *Езиковата политика в европейски и национален контекст*. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, с. 65 – 80. (Aleksova 2014: Aleksova, K. Savremennata balgarska ezikova situatsiya v evropeyski kontekst. – In: Ivanova, D. (Ed.). *Ezikovata politika v evropeyski i natsionalen kontekst*. Plovdiv: Universitetsko izdatelstvo „Paisiy Hilendarski“, s. 65 – 80.)

Алексова 2015: Алексова, К. Езиковата ситуация в София на фона на езиковата ситуация в България (върху данни за етнолингвистичното разнообразие). – В: *Проблеми на социолингвистиката. Т. 12. Езиковата ситуация – състояние и тенденции*. Велико Търново: Знак’94, с. 254 – 271. (Aleksova 2015: Aleksova, K. Ezikovata situatsiya v Sofia na fona na ezikovata situatsiya v Bulgaria (varhu dannii za etnolingvistichnoto raznoobrazie) – In: *Problemi na sotsiolingvistikata. T. 12. Ezikovata situatsiya – sastoyanie i tendentsii*. Veliko Tarnovo: Znak’94, pp. 254 – 271.)

- Виденев 2000: Виденов, М. *Увод в социолингвистиката*. София: Делфи. (Videnov 2000: Videnov, M. *Uvod v sotsiolingvistikata*. Sofia: Delfi.)
- Виденев 2019: Виденов, М. *Избрани студии*. София: Захарий Стоянов. (Videnov 2019: Videnov, M. *Izbrani studii*. Sofia: Zahariy Stoyanov.)
- Виноградов б. г.: Виноградов, В. А. Языkováя ситуация. – В: *Лингвистический энциклопедический словарь*. <<http://tapemark.narod.ru/les/616b.html>> [21.01.2025] (Vinogradov b. g.: Vinogradov, V. A. Jazykovája situacija. – In: *Lingvisticheskiy jenciklopedicheskiy slovar*‘. <<http://tapemark.narod.ru/les/616b.html>> [21.01.2025])
- Мечковская 2000: Мечковская, Н. Б. *Социальная лингвистика*. Москва: Аспект Пресс. (Mechkovskaja 2000: Mechkovskaja, N. B. *Social'naja lingvistika*. Moskva: Aspekt Press.)
- Пачев 1993: Пачев, А. *Малка енциклопедия по социолингвистика*. Плевен: Евразия-Абагар. (Pachev 1993: Pachev, A. *Malka entsiklopediya po sociolingvistika*. Pleven: Evraziya-Abagar.)
- Пачев 2006: Пачев, А. *Езиковите общности в условията на европеизация и глобализация*. София: Сема. (Pachev 2006: Pachev, A. *Ezikovite obshtnosti v usloviyata na evropeizatsiya i globalizatsiya*. Sofia: Sema.)
- Пловдив в спомените на... 2016: Пловдив в спомените на... Евлия Челеби. *Plovdivtime*, 28.10.2016. <<https://plovdivtime.bg/nasledstvo/plovdiv-spomenite-evliia-chelebi-183/>> [21.01.2025] (Plovdiv v spomenite na... 2016: Plovdiv v spomenite na... Evliya Chelebi. *Plovdivtime*, 28.10.2016. <<https://plovdivtime.bg/nasledstvo/plovdiv-spomenite-evliia-chelebi-183/>> [21.01.2025])
- Шивачев и др. 1994: Шивачев, С., А. Пижев, А. Илиева, С. Запрянова, Х. Иванов. *Очерци из историята на Пловдив*. Ч. 1. Пловдив: Община Пловдив, Исторически музей и Историческо дружество в Пловдив. (Shivachev et al. 1994: Shivachev, S., A. Pizhev, A. Ilieva, S. Zapryanova, H. Ivanov. *Ocherci iz istoriyata na Plovdiv*. Ch. 1. Plovdiv: Obshtina Plovdiv, Istoricheski muzey i Istoricheskoto druzhestvo v Plovdiv.)

HISTORICAL ASPECT OF THE LINGUISTIC SITUATION IN THE CITY OF PLOVDIV

Dimitriya Marinkova

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

dima.a.marinkova@gmail.com

Abstract. The report examines the current linguistic situation in the city of Plovdiv based on selected typological criteria such as linguistic diversity, the degree of ethno-linguistic diversity, and relative demographic strength. A historical perspective on these criteria is included to provide a comparative analysis and to determine whether ethno-linguistic diversity in the city is increasing or decreasing. Each criterion is also compared with corresponding data for Bulgaria as a whole and for Sofia. The study uses data published on the website of the National Statistical Institute (<http://www.nsi.bg/>).

Keywords: *sociolinguistics; linguistic situation; demographic strength; ethnic identity; linguistic diversity; ethno-linguistic diversity*

Dimitriya Marinkova
Sofia University “St. Kliment Ohridski”
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
Sofia 1504, Bulgaria